ANUL VII. — No. 1883.

O SINGURĂ EDITIE

LUNI, 6 IUNIE, 1894.

NUMERUL 15 BANI

ABONAMENTELE
INCEP LA 1 ŞI 15 ALE FIE-CĂREÏ LUNÏ
SI SE PLATESC TOT-D'A-UNA INAINTE

IN Bucureşti LA CASA ADMINISTRAŢIEÏ
DIN Judeţe şi Streinătate PRIN MANDATE POŞTALE

UN AN ÎN ŢARĂ 30 LEÏ; ÎN STREINĂTATE 50 LEÏ
ŞASE LUNÏ . . 15 » » » 25 »
TREÏ LUNÏ . . 8 » » » 13 »

Un numer în streinatate 20 bani

MANUSCRIPTELE NU SE INAPOIAZA

Adevĕrul

Să te fereştĭ Române de cuiŭ strein în casă
V. Alexandri.

NUMERUL 15 BANI

ANUNCIURILE
DIN Bucureşti şi judeţe SE PRIMESC numaĭ la Administraţie
DIN Streinătate, DIRECT LA ADMINISTRAŢIE ŞI la toate oficiele de publicitate
ANUNCIURĬ LA PAG. IV . . . . . 0,30 b. linia
» » » III . . . . . 2,— leĭ »
» » » II . . . . . 3,— » »
INSERŢIELE ŞI RECLAMELE 3 LEÏ RÎNDUL.
La Paris, ZIARUL SE GĂSEŞTE DE VÎNZARE CU NUMERUL LA kioşcul No. 192, Boulev. St.-Germain

UN NUMER VECHIU 50 BANI

ADMINISTRAŢIA
PASAGIUL BĂNCEI NAŢIONALE (CASELE KARAGEORGEVICI)

Director politic: ALEX. V. BELDIMANŬ

REDACŢIA
PASAGIUL BĂNCEI NAŢIONALE (CASELE KARAGEORGEVICI)

MÎNCARE PENTRU ŞOARECI

In mijlocul traiuluĭ de toate zilele puţinĭ sînt aceia care să se gîndească la uriaşul progres pe care l'a făcut *Presa* în ultima jumătate a secoluluĭ nostru.

Dacă ceĭ morţĭ de mult ar reînvia printre noĭ, de multe s'ar mira eĭ şi multe n'ar înţelege, dar ceea ce i-ar uimi maĭ mult, ceea ce i-ar face să creadă că sînt victima unuĭ vis nespus de fantastic, ar fi cantitatea enormă, aproape incalculabilă, a imprimatelor pe care zecĭ de miĭ de tipografiĭ le tipăresc zilnic.

E un adevărat potop de hîrtie şi de cerneală care se revarsă necontenit asupra noastră, zi cu zi, ceas cu ceas.

Nu există orăşel cît de mic, în Europa şi în America, care să nu-şĭ aibă gazeta şi revista luĭ. Nu maĭ vorbesc de oraşele marĭ, ele sînt un isvor nesfîrşit din care isvorăsc valurĭ, potoape de imprimate.

Parisul singur, trimite în Franţa şi în alte ţărĭ, în fie-care an, imprimate în valoare de peste o sută de milioane de francĭ, afară de cele consumate în interiorul luĭ.

Numaĭ în Europa, secolul nostru a dat la iveală maĭ multă hîrtie tipărită de cît toate cele-l'alte secole împreună în toate ţările din lume.

Căcĭ nu există opinie politică, ştiinţifică, religioasă, filosofică, socială, etc.; nu există nicĭ o breaslă fie ea cît de neînsemnată, nicĭ un fel de manifestare a minţeĭ saŭ a nebunieĭ omeneştĭ, care să nu-şĭ aibă gazeta, revista, broşura, volumul eĭ.

Libertatea tiparuluĭ şi lărgirea instrucţieĭ trebuiaŭ fatal să aducă această imensă, ne maĭ pomenită desvoltare a Preseĭ.

Şi Presa e încă departe de-a fi atins măcar desvoltarea mijlocie, dar încă desvoltarea maximă.

Căcĭ dacă admitem că răspîndirea instrucţieĭ în masele adîncĭ ale tuturor popoarelor, e pricina desvoltăreĭ uriaşe a Preseĭ, o ochire repede asupra desvoltăreĭ culturale a Europeĭ, ne poate spune ce are să devie Presa în viitor.

Ţările în care scrisul şi cititul aŭ luat o desvoltare maĭ mare sînt: Ţările scandinave, Elveţia şi Germania. In Suedo-Norvegia şi Danemarca proporţia celor carĭ ştiŭ carte e de 997 la mie, în Elveţia de 995 şi în Germania de 991 la mie.

Dar în afară de ţările acestea, numărul ştiutorilor de carte se scoboară repede în cele-l-alte ţărĭ. In Anglia deja nu maĭ ştiŭ carte de cît 80 la sută, în Belgia 78, în Francia 72, în Austro-Ungaria 45.

In restul ţărilor din Europa proporţia scade de tot: Italia şi Spania ating de-abia 35 şi 32 la sută, Romînia 25, Bulgaria 23, Serbia 19, *Rusia 8 la sută.*

Dacă toate ţările care compun Europa ar atinge desvoltarea Suedo-Norvegieĭ, dacă toate stînjinirile şi cenzurile care opresc desvoltarea tiparuluĭ în Rusia, Austria şi alte ţărĭ, ar dispărea cu totul, maĭ ţinînd samă şi de faptul că populaţia creşte necontenit şi gustul de-a citi devine pe zi ce merge o trebuinţă tot aşa de mare ca şi hrana zilnică, Presa va lua în viitor o desvoltare aşa de mare în cît ea va întrece cele maĭ fantastisce închipuirĭ ale noastre.

Deja noĭ lăsăm moştenire secoluluĭ viitor zecĭ de miĭ de bibliotecĭ, care adunate împreună ar forma un munte colosal de hîrtie. Ce moştenire de acest soiŭ ar putea oare să lase secolul al XX, urmaşilor săĭ?

Cînd ne gîndim la toate cele ce s'aŭ scris în secolele trecute, la mormanele de cărţĭ şi de manuscrise care s'aŭ păstrat pînă în ziua de astăzĭ, ne cuprinde un fel de ameţeală amestecată cu silă; cine să le maĭ citească şi cine să le maĭ înţeleagă!

Atuncĭ era altă lume, alte obiceiurĭ; alte sentimente şi gîndirĭ sbuciumaŭ minţile şi inimele. Paginele prăfuite ale trecutuluĭ, naivităţile şi copilăriile de-atuncĭ, ne lasă recĭ şi nepăsătorĭ pe noĭ, scepticiĭ prezentuluĭ.

Aşa va fi şi cu munţiĭ noştri de imprimate. Toate iubirile, durerile, aspiraţiile, nebuniile secoluluĭ nostru, vor lăsa recĭ pe urmaşiĭ noştri, — iar cînd din întîmplare vre-un volum care ne-a uimit şi ne-a fermecat pe noĭ, fie prin îndrăzneala cugetătoruluĭ fie prin puterea sentimentilor nobile şi frumoase care tremuraŭ în rîndurile citite, va cădea în mîna vre-unuĭ curios de prin 1994, el va rîde poate de noĭ şi de toate ideile şi toate sentimentele veacuiuĭ nostru.

Aceste mormane imense de hîrtie care conţin vibrarea nervoasă a unuĭ veac prin care s'aŭ perindat miliarde de indivizĭ, animaţĭ fie-care de un dor, de o idee, de un ideal pe care 'l credea mare şi frumos, etern ca universul, vor deveni prada şoarecilor saŭ a flăcărilor, — şi poate nimenĭ nu va regreta faptul.

Aceĭ carĭ aŭ îmbătătoarea naivitate să creadă în eternitatea existenţeĭ lor, fiind-că li s'a părut că ideea aşternută de eĭ pe un petec de hîrtie va trăi cît lumea şi-şĭ va transmite vibrarea eĭ în negura nesfîrşită a veacurilor viitoare, vor fi înecaţĭ în oceanul scriitorilor de tot felul, şi nu vor cîntări nicĭ cît un atom în cumpăna viitoruluĭ.

Peste noĭ toţĭ ţărîna rece se va aşterne, iar din tot veacul nostru va rămînea cenuşea rece, spulberată de vînt.

Peste o sută de veacurĭ, veacul nostru va fi considerat ca o simplă unitate de timp, oameniĭ şi operile ce-aŭ trăit într'însul vor fi uitate pe vecie, ca şi cum n'ar fi existat vre-o dată.

Şi totuşĭ ceasul prezent ni se pare cel maĭ important din cîte aŭ fost şi vor maĭ fi, şi secolul nostru maĭ presus de tot trecutul şi viitorul omenireĭ.

E eterna nebunie a vieţeĭ care ne stăpîneşte fără voia noastră.

I. Theodorescu.

SUGESTIUNEA PRIN PRESĂ

S'a vorbit de multe orĭ în presa noastră de creşterea necontenită în public a gustuluĭ de a ceti, şi de progresele enorme făcute de ziaristică în acestĭ din urmă anĭ.

Că aceasta e un bine, nu maĭ rămîne îndoială.

Presa fiind nevoită să se ocupe, pe lîngă politică, de toate manifestaţiile spirituluĭ omenesc, atît în domeniul literatureĭ cît şi al ştiinţeĭ, ea devine un puternic vehicul de progres, menit a rădica din ce în ce maĭ mult nivelul nostru cultural şi moral.

Avantajele sînt foarte marĭ şi simţite; cu toate acestea sînt şi unile dezavantaje, care decurg din această stare de lucrurĭ.

Dintre acestea, aşĭ voi astăzĭ să relevez unul singur, acela al contagiuneĭ care rezultă din publicitatea dată faptelor criminale şi delictuoase.

Faptul acesta a atras atenţia oamenilor de ştiinţă, carĭ aŭ cules deja o sumă de observaţiĭ în acest sens. Aşa s'a observat că crimele marĭ, crimele celebre, pe care le relatează ziarele cu mare minuţiozitate, devin punctul de plecare al unor alte crime asemănătoare, aşa că propagă în jurul lor ca o mică epidemie.

Iată, de pildă, ce spune în această privinţă Dr. Garnier:

«Cînd s'a făptuit o crimă maĭ mare; cînd presa, cu precisia şi brutalitatea detaliurilor, care a ajuns una din trebuinţele neapărate ale reportajuluĭ modern, a răspîndit pretutindenĭ noutatea de senzaţie, toată lumea e pusă în mişcare şi primeşte în primul moment noutatea uneĭ asemenea nelegiuirĭ, cu uĭmire.

«Emoţia însă se stinge curînd şi după ce s'a interesat cît-va timp, gîndul nostru e acaparat iarăşĭ de mersul trebilor zilnice. Pentru uniĭ însă — prea puţinĭ la număr — lucru nu s'a terminat aşa uşor. Eĭ rămîn sub stăpînirea aceleĭ emoţiunĭ. Faptul povestit i-a impresionat puternic; mintea lor revine necontenit la el şi 'l tot cerne. Zadarnic se nevoiesc să-l alunge. Preocuparea ajunge o adevărată obsesiune, care duce la crimă».

Bine înţeles acest rezultat nu se va putea produce la oameniĭ normalĭ, ci numaĭ la ceĭ predispuşĭ. Dar din nenorocire, cine nu ştie, ce mare e în societatea modernă numărul detracaţilor, a nevrozaţilor şi a indivizilor prezintînd fenomene morbide de degenerescenţă saŭ de atavism!

Asupra acestora sugestia ce se degajază din povestirea amănunţită a faptelor, însoţite de desene care reprezintă scena omoruluĭ şi de care se lovesc la fie-care kiosk — această sugestie, zic, are o colosală înrîurire, căcĭ nimic nu o poate contrabalanţa.

De notat e, că sugestia asta dacă poate să-ĭ ducă la crimă, poate să-ĭ ducă tot atît de bine şi la nebunie.

Aşa 'mĭ aduc aminte că la un curs de *medicină legală* la Salpetriera, renumitul profesor *Legrand du Saule*, ne spunea cum din nebuniĭ ce intră în spital, sînt o sumă a căror nebunie ia caracterul evenimentuluĭ la ordinea zileĭ, care face maĭ mult zgomot. Ast-fel, cum pe vremea acea, la ordinea zileĭ era Pasteur şi generalul Boulanger, la o sumă de nebunĭ, nebunia consta în a se crede orĭ unul orĭ altul din aceştĭ bărbaţĭ.

Aşĭ putea da aicĭ o întreagă listă de nume de criminalĭ cunoscuţĭ, carĭ aŭ mărturisit a fi comis crima pentru a imita pe cutare alt mare criminal, ale căruĭ isprăvi le cetise povestite în gazete.

Şi la noĭ în ţară, să ne aducem aminte ce mişcare de curiositate enormă, chiar morbidă a deşteptat isprăvile luĭ Măruntelu şi compania. Orĭ-ce noŭ fapt relativ la el, povestit în ziare, atrăgea maĭ tare atenţia publică, de cît anunţul uneĭ crize ministeriale. Ba se născuse chiar un fel de interes pentru acest om, un fel de admiraţie pentru modul cum scapă din mîinele autorităţilor şi cum opera.

Cîţĭ din public nu l'aŭ invidiat şi cîţĭ poate că l'aŭ imitat.

Rezultatul funest ce l'a avut publicitatea ce am dat'o unor asemenea fapte, cît şi consideraţiile ce am dezvoltat maĭ sus ar trebui să ne îndemne să fim maĭ circumspecţĭ pe viitor şi să dăm maĭ puţină publicitate unor asemenĭ fapte.

C. D. Anghel.

O PROBLEMĂ

RESOLVATĂ PRIN APERCEPŢIE ŞI PRIN PERCEPŢIE

(Studiŭ psychosophic complicat cu citaţiunĭ din *Convorbirile Literare*).

Ştefan Bolovan, absolvent al facultăţiĭ de filosofie, tocmaĭ isprăvise de citit interesantul articol: «*Apercepţia în serviciul sistemisăriĭ noţiunilor*», din ultimul număr al *Convorbirilor literare*, şi se silea să-l esplice şi vecinuluĭ săŭ de masă de la cafenea.

Ajunsese la expunerea «proceselor care constituesc la o laltă metoda formăreĭ raporturilor de coexistenţă exactă», cînd vecinul, impacientat, îl întrerupse:

— Ia lasă-mă în pace, domnule! Eştĭ un măgar!

* * *

Ştefan Bolovan, adîncit în gîndurĭ, îşĭ luă atuncĭ drumul spre casă.

La ce se gîndea el?

— Hm, — îşĭ zicea; — «eştĭ un măgar», ce uşor de aruncat e aşa o judecată particular-afirmativă, cu pretenţia de-a fi formată după modelul silogismelor *Darii*. Insă cînd vom căuta să vedem dacă rezistă saŭ nu, analizată după sistemizarea noţiunilor pe baza apercepţieĭ, — o, atuncĭ...

In adevăr, să încercăm:

«Avem aci faţă în faţă două noţiunĭ: *eŭ* şi *măgar*.

«Asupra acestor individe, ce noţiune comună şĭ-a făcut individul care le-a pus în legătură?

«a) Conţinutul:

«Intrebarea 1. Cum e la minte fie-care din individele pomenite?

«Răspunsul 1. Fie-care din individele pomenite, la minte e prost.

«b) Sfera:

«Intrebarea 2. Gîndiţi-vă încă odată la minţile individelor, ca să aflaţĭ dacă seamănă unul cu altul?

«Răspunsul 2. Aceste două individe seamănă unul cu altul».

* * *

— Aşa ar fi — continuă Ştefan Bolovan, — şi după această judecată eŭ aş fi în adevăr un măgar.

Dar ia să luăm şi apercepţia în sprijinul cercetărilor noastre:

«Mecanica psichică a procesuluĭ prin care se formează conţinuturile speciilor, cum se explică? Situaţia în care poate sta calitatea unuĭ individ una către alta, se reproduce *mijlocit* din îndemnul întrebăriĭ şi *se complică* cu senzaţiile figurilor ce ne închipuim. In privinţa uneĭ situaţiĭ, care nu împlineşte această condiţie, reproducerea nemijlocită şi contopirea rămîn suprimate şi procesul apercepţieĭ e împedicat».

Apoĭ vezĭ! Poate fi vorba de contopire între *mine* şi *măgar*? Nu. Decĭ procesul apercepţieĭ fiind împiedicat, cum vine el să-mĭ spună mie că sunt un măgar?

Dacă n'a învăţat psichologia! Apoĭ eŭ pun rămăşag că el n'ar putea să analizeze în vecĭ nicĭ măcar o judecată simplă ca aceasta.

Atuncĭ cum ar rezolva el problema?

Să încercăm.

* * *

Ştefan Bolovan se întoarse la cafenea, se apropiă de masa fostuluĭ săŭ vecin şi fixîndu-l drept în ochĭ, îĭ zise, cu o voce de stentor:

— *D-ta* eştĭ un măgar!

In momentul următor doĭ chelnerĭ alergaŭ să culeagă de pe sub mese pe domnu Ştefan Bolovan.

Lumea se ridicase în picioare, aşteptîndu-se la continuarea scandaluluĭ.

Dar Ştefan Bolovan se ridică de jos, potrivindu-şĭ legătura, şi zise zîmbind:

— Ce spuneam eŭ? Iată ce va să zică, a nu cunoaşte teoria apercepţieĭ!...

RAD.

SĂRMAN ARTIST!

S'a dat al treilea semnal,
E gata; o să 'nceap'acum —
Inveşmîntat într'un costum
De cavaler medieval, —
Aşteaptă 'ngîndurat şi trist
Şi lacrămĭ curg pe obrazu-ĭ pal.
Sărman, nenorocit artist!...
... Copilu-ĭ zace la spital.

* * *

E rîndul luĭ. Ca aiurit
Păşeşte 'ncet, sfios pe scîndurĭ;
A declamat cîte-va rîndurĭ
Şi se opreşte zăpăcit
De-atîţia ochĭ ţintiţĭ pe dînsul.
«*De ce nu-mĭ spuneţĭ c'a murit*»?
Şi-l prididi d'o-dată plînsul,
Un plîns sălbatec de smintit.

Namuna.

DICKENS

Mare romancier englez. Viaţa îĭ se cunoaşte puţin. S'a născut la 1812 şi a murit la 1870. Fiŭ de stenograf, a fost el însu-şĭ stenograf în tinereţe, şi a trăit la început sărac şi nenorocit. Maĭ tîrziŭ romanele luĭ publicate în fascicole, i-aŭ adus o mare avere şi un renume european.

Ca Swift, Byron, Shakespeare, Carlyle, Thackeray şi alţĭ scriitorĭ marĭ aĭ Albionuluĭ se caracterizează şi el printr'o imaginaţie dezordonată şi excesivă, care-l face să însufleţească întreaga natură.

S'a zis că nu e mare diferenţa într'un om de geniŭ şi un nebun. Aceasta se poate zice cu atît maĭ mult de Dickens care are adesea viziunĭ de halucinat. De aceia a şi creat cîte-va tipurĭ de nebunĭ, care sînt aşa de realĭ şi aşa de bine analizaţĭ psichologiceşte, că-ţĭ insuflă groază. Imaginaţia luĭ îl face să descopere o fizionomie şi gîndurĭ în lucrurile moarte. Dickens însă nu are iubirea lucrurilor măreţe, a formelor şi culorilor frumoase. El se entuziazmează de orĭ-ce şi maĭ cu seamă de lucrurile vulgare: e în stare să facă o poemă întreagă asupra uneĭ firme de prăvălie. A contribuit poate şi această înclinare a luĭ să-l facă să descrie maĭ cu seamă mizeriile omeneştĭ.

Stilul luĭ e tot-d'a-una pasionat. Orĭ îşĭ revarsă tot fondul luĭ de bunătate asupra celor săracĭ şi se înduioşează pînă la lacrimĭ de nenorocirile lor, orĭ satirizează, cu un sarcazm pe care numaĭ Swift, cel maĭ mare satiric din lume, l'a întrecut, viţiile claseĭ stăpînitoare din Anglia. Naraţiunea liniştită îĭ este necunoscută.

Are mare simpatie pentru clasa dezmoştenită. Pe săracĭ îĭ arată în tot-d'a-una ca bunĭ, moralĭ, altruiştĭ, senzibilĭ şi plinĭ de delicateţă, pe cînd pe de altă parte îşĭ bate joc cu cea maĭ mare cruzime de orgoliul stupid, mercantilizmul brutal şi ipocrizia răutăcioasă, a claseĭ stăpînitoare engleze. Din pricina ureĭ nemărginite însă pe care o are pentru ceĭ bogaţĭ, le exagerează adesea atît de mult trăsăturile ridicole, în cît ajung simple caricaturĭ. Maĭ are obiceiul de a atîrna tuturor personagiilor carĭ îĭ sînt antipatice cîte-o vorbă saŭ cîte un tic nervos, pe carĭ aceste personagiĭ le repetă la fie-care moment, ceia ce iarăşĭ nu este de loc conform cu realitate, de şi aceste ticurĭ provoacă foarte mult rîsul cititorilor.

Filosofia luĭ Dickens se rezumă în următoarele cuvinte: fiĭ bun şi altruist; a erta şi a iubi este cea maĭ mare fericire dată omuluĭ.

H. SILVIUS.

ZILE DE EMOŢIĬ

16 Martie.

Stradele oraşuluĭ sînt pline de vînzătorĭ de ziare care strigă de te asurzesc:

L'Étoile Belge, La Réforme, Le Peuple cu marea grevă de la Liège!

Toată lumea cumpără, toţĭ se opresc pe la colţurile stradelor, rezemaţĭ de felinare, alţiĭ împedică circulaţia pe trotuare, şi citesc cu lăcomie ştirile grave care sosesc din bazinele de cărbunĭ.

Zece miĭ de oamenĭ în grevă, fierbere mare printre greviştĭ, întîlnirĭ sîngeroase cu poliţia şi armata, oamenĭ omorîţĭ cu zecile, arestaţĭ cu sutele, greva se întinde şi devine din ce în ce maĭ zgomotoasă, maĭ violentă, iată ştirile care emoţionaŭ în ziua de 16 Martie 1886 pe toţĭ belgieniĭ în general şi pe bruxelezĭ în special.

Sosit de-abia de-o săptămînă din ţară, nu prea ştiam ce înseamnă acea grevă, dar după emoţia adîncă care zguduea tot oraşul îmĭ închipuiam că trebue să fie ceva grav de tot, un fel de revoluţie, un cataclism mare.

Făceam ca toată lumea: citeam toate ziarele căutînd să-mĭ daŭ seama de cele ce se întîmplă.

17 Martie.

Emoţia creşte pe măsură ce greva se întinde şi devine maĭ ameninţătoare. Ziarele trag cîte cincĭ-şease ediţiĭ în şir, care se vînd în cîte-va minute.

Oraşul e foarte animat. Pretutindenĭ grupe de oamenĭ staţionează pe strade şi pe trotuare. Toţĭ aŭ aerul îngrijat şi discută cu animaţie, făcînd gesturĭ uniĭ de mirare, alţiĭ de spaimă.

6 ore seara.

Ziarele anunţă că cincĭ-spre-zece miĭ de oamenĭ sînt hotărîţĭ să năvălească în Liège, să prade şi să dea foc oraşuluĭ.

Armata a avut o ciocnire cu greviştiĭ, o femee şi doĭ copiĭ carĭ priveaŭ de la o fereastră aŭ fost străpunşĭ de gloanţe. Femeea a căzut jos în stradă, de la al patrulea etaj, stropind cu sînge pe soldaţĭ şi pe poliţiştĭ.

Emoţia începe să se schimbe în panică, maĭ cu seamă că a doua-zi era aniversarea Comuneĭ din Paris, şi toată lumea se aştepta la evenimente grave.

18 Martie.

Pe la şease dimineaţa mă trezeşte un zgomot de paşĭ mulţĭ pe stradă. Mă reped la fereastră să văd ce e: un regiment de carabinierĭ, cu puşca pusă în curea, în ţinută de campanie, se îndrepta spre gara de Nord. Soldaţiĭ aveaŭ aerul trist, mergeaŭ tăcuţĭ şi cu capul în jos.

Am înţeles că se întîmplă lucrurĭ grave.

M'am îmbrăcat în fugă, mĭ-am pus ghetele pe dos, mĭ-am încheeat găurile de la jiletcă cu nasturiĭ de la jachetă şi m'am repezit în tîrg, nerăbdător, emoţionat.

Simţeam un fel de arsură în gîtlej, gîdiliturĭ scurte prin piept, tremurăturĭ nervoase în tot corpul.

Ajuns pe bulevard întîlnesc un regiment de cavalerie care mergea în trap spre gara Nord, — gară de unde plecaŭ trenurile la Liège.

7 ore dimineaţa.

Gazetele aŭ apărut deja. Se anunţă marĭ meetingurĭ anarhiste la Liège, cu ocazia aniversăreĭ comuneĭ. Armata, garda civică şi poliţia sînt consemnate.

10 ore dimineaţa.

Vin ştirĭ că miĭ de oamenĭ se îndreaptă spre pieţele unde aŭ să se ţie meetingurile.

Oratoriĭ vor vorbi mulţimeĭ în aer liber, urcaţĭ pe mese.

2 ore de amiază.

Nu-ĭ chip să poţĭ căpăta măcar un crîmpeiŭ de gazetă. Cunoscînd pe primul redactor al unuĭ mare ziar bruxelez, alerg la redacţie să capăt ştirĭ.

Localul redacţieĭ e înţesat de lume. Răzbat cu mare greutate pînă la tabloul pe care se înscriŭ depeşile telegrafice şi telefonice. Iată ce am citit pe tabloŭ:

Liège, 12 ore.

Oratoriĭ anarhiştĭ aŭ îndemnat lumea să prade magaziile cu haine şi brutăriile: «Voĭ aţĭ produs bogăţiile acestea, şi voĭ tremuraţĭ de frig şi muriţĭ de foame. Luaţĭ haine şi pîine cît vă trebue, ale voastre sînt şi criminalĭ vor fi aceia carĭ vor îndrăsni să vă oprească.»

O mie cincĭ sute de oamenĭ, în urma acestor discursurĭ, aŭ prădat vre-o 200 de magaziĭ, spărgînd geamurile şi făcînd şi alte stricăciunĭ.

Garda civică, cu baioneta la puşcă, a atacat pe tulburătorĭ. Soldaţiĭ aŭ fost primiţĭ cu fluerăturĭ grozave, cu huiduelĭ şi cu pietre. Din mulţime s'aŭ tras şi focurĭ de revolvere.

Sînt 5 morţĭ, vre-o 30 răniţĭ din ambele părţĭ şi s'aŭ operat 300 de arestărĭ.

Sgomotul că e revoluţie în Liège s'a răspîndit ca fulgerul în toate împrejurimele oraşuluĭ, pe la basinele de cărbunĭ. Greviştiĭ în număr mare aŭ pornit spre oraş; toate barierile sînt păzite de trupe.

E temere de întîmplărĭ grave.

5 ore de-amiază.

Gazetele anunţă că numărul greviştilor e de 20,000. Garnizoanele din Bruxelles, Anvers, Gand, Mons şi Charleroi aŭ primit ordine să trimeată întăririĭ la Liège.

Intorcîndu-mă la masă am văzut defilînd în grabă un regiment de linie şi unul de cavalerie care plecaŭ spre Liège.

Nu pot mînca, simt că mîncarea mi se opreşte în gît şi stomachul mi se strînge; însă mĭ-e sete grozav şi beaŭ cafea multă.

Nimenĭ nu mănîncă la masă, toţĭ sînt emoţionaţĭ din cale-afară. Nu se discută de cît de revoluţie, grevă, etc.

Mă culc noaptea tîrziŭ, mă simt foarte agitat şi nu adorm de cît despre ziuă.

Din stradă vin sgomotele nedeslușite a miĭ de oamenĭ carĭ trec într'una şi discută în gura mare.

19 Martie.

Ziarele poartă ca titlu mare: *Greva se întinde. Zece miĭ de greviştĭ în Charleroi. Borinajul în fierbere. Lumea fuge din Mons.*

In centru, o parte din prăvăliĭ n'aŭ deschis obloanele. Cît sînt bulevardele de largĭ nu te poţĭ mişca de lume,— şi e pretutindenĭ un sgomot asurzitor, infernal.

11 ore dimineaţa.

In provinciile Namur şi Mons sînt 40 de miĭ de lucrătorĭ în grevă.

Bande numeroase se îndreaptă spre toate minele şi fabricele, forţînd şi pe ceĭ-l'alţĭ lucrătorĭ să înceteze lucrul.

Armata fiind în mare parte plecată la Liège, lumea din Mons şi Charleroi se teme, fug carĭ în cotro.

Trenurile sosite în Bruxelles din părţile acelea aŭ adus cincĭ miĭ de fugarĭ: bancherĭ, rentierĭ, fabricanţĭ carĭ n'aŭ curajul să înfrunte vijelia.

Acestea sînt ştirile care circulă prin oraş şi care produc o panică de nedescris.

3 ore de-amiază.

Partidul socialist a afişat pe toate stradele că se vor ţine mîine seară marĭ meetingurĭ în maĭ multe puncte ale oraşuluĭ. Primarul a afişat o proclamaţie de doĭ metri de lungă, invitînd populaţia să fie calmă, să stee pe-acasă, iar pe neguştorĭ să închidă prăvăliile la 7 seara, cel maĭ tîrziŭ.

Sosesc ştirĭ că toţĭ lucrătoriĭ din sudul Belgieĭ sînt în grevă: minerĭ, fierarĭ, sticlarĭ, etc., în total 70,000 de greviştĭ.

Se svoneşte că Germania a concentrat 15,000 de oamenĭ pe frontiera Belgieĭ.

(Va urma) T.

SINT SOCIALIŞTIĬ NEPATRIOŢI?

O parte din gazetariĭ noştri culeg de prin gazetele străine toate calomniile josnice şi mizerabile care se aduc socialiştilor, şi le publică adesea fără să le înţeleagă.

Publicul, care la noĭ n'are încă cunoştinţă deplină despre teoriile socialiste, crede pe cuvînt pe aceştĭ nedemnĭ pamfletarĭ.

Pentru edificarea acelora carĭ cred că socialiştiĭ sînt anti-patrioţĭ, dăm maĭ la vale o parte însemnată din articolul publicat de D. I. Nădejde în *Evenimentul Literar* cu data de Lunĭ 30 Maiŭ.

Nu scriŭ pentru aceĭ carĭ cu rea credinţă ne aruncă învinuirea că am fi nepatrioţĭ: aceştia ochĭ aŭ şi nu văd, urechĭ aŭ şi nu aud. Scriŭ pentru aceĭ carĭ, fără să ne cunoască ideile, fără să fi avut încă ocazie de a ceti scrierile socialiste, aŭ luat drept adevărurĭ netăgăduite calomniile ce ni s'aŭ azvîrlit de oamenĭ interesaţĭ şi de rea credinţă.

Ce însemnează acuzarea monstruoasă că socialiştiĭ nu-s patrioţĭ? Dar oare n'am dat noĭ destulă dovadă că iubim poporul muncitor jertfindu-ne carieră, avere şi punîndu-ne în primejdie chiar şi viaţa? Dacă iubim poporul muncitor şi sîntem contra acelora carĭ trăesc de pe spinarea luĭ şi carĭ, nu numaĭ il despoae, dar îl ţin şi în cea maĭ neagră robie — asta va fi însemnînd că nu sîntem patrioţĭ? O fi oare patriotismul adevărat acel ce umple sufletul celor carĭ, la cel maĭ mic semn de protestare, trimet oaste de bat, de schingiuesc, de omoară? Nu, noĭ sîntem încredinţaţĭ că iubirea pentru poporul muncitor şi dorinţa de a-l învăţa cum să iasă din iadul de astăzĭ nu se poate tăgădui socialiştilor şi decĭ nicĭ patriotismul. Maĭ mult de cît atîta: cînd viaţa Romînieĭ, ca stat neatîrnat, ar fi ameninţată, socialiştiĭ romînĭ şi-ar face datoria, dîndu-şĭ viaţa pentru patria lor. Aşa aŭ declarat socialiştiĭ francezĭ, aşa aŭ declarat socialiştiĭ germanĭ, aşa declarăm şi noĭ şi aşa cer principiile socialiste. Nu nouă ni se potriveşte vorba: *Ubi bene ibi patria*, adecă «Unde-ĭ bine acolo e patria mea»; noĭ avem altă deviză maĭ frumoasă «*Ubi patria ibi bene*». «Unde e patria acolo e bine» şi dacă nu-ĭ bine încă, lupta noastră are de scop tocmaĭ să aducă binele şi fericirea. Pentru a ajunge la acest scop, pentru a vedea pe muncitorĭ fericiţĭ şi nedespărţiţĭ de roadele munceĭ lor, ne silim să-ĭ unim într'un partid mare, ne silim să căpătăm votul universal şi prin lupta politică şi economică, amîndouă pe calea legală, să facem ca adevărata naţie, naţia muncitoare, nu naţia trîntorilor, să fie stăpînă în ţara aceasta.

Dar ni se zice: *sînteţĭ internaţionalişti!* Da, sîntem; însă internaţionalism nu înseamnă antipatriotism, nu înseamnă duşmănie împotriva patrieĭ. Muncitoriĭ romînĭ nu pot să-şĭ îmbunătăţească starea prin greve, organizare, etc., dacă nu vor fi prietenĭ şi înţeleşĭ cu muncitoriĭ neromînĭ din ţara aceasta. Stăpîniĭ de toate naţiile se înţeleg doar pe dată ce-ĭ vorba de a-şĭ apăra cîştigul, pe dată ce-ĭ vorbă de înfrînt muncitoriĭ. Cine aduce aicĭ muncitorĭ agricolĭ de peste toate graniţele? Noĭ socialiştiĭ, orĭ tocmaĭ aceĭ carĭ aŭ pururea în gură vorba de patrie? Cine aduce muncitorĭ streinĭ la toate lucrările marĭ de zidărie, etc.? Noĭ, saŭ mariĭ noştri patrioţĭ? Nimenĭ nu se îngrijeşte de aceĭ muncitorĭ carĭ plătesc bir, carĭ fac oaste, carĭ la nevoe îşĭ daŭ şi viaţa pentru ţară.

Prin urmare, dacă sînt aicĭ locuitorĭ streinĭ, locuitorĭ în ţară saŭ aduşĭ pentru un timp, n'avem noĭ datorie să-ĭ luminăm şi să-ĭ facem să se simtă fraţĭ cu muncitoriĭ romînĭ? A lăsa de o parte pe muncitoriĭ neromînĭ ar însemna a ne osîndi din nainte la neizbînda încercărilor noastre de dezrobire a muncitorilor.

Maĭ mult. Cînd în Bucureştĭ se face o grevă a muncitorilor brutarĭ, franzelarĭ, croitorĭ, etc., ştiţĭ ce fac stăpîniĭ? Dacă nu ştiţĭ, aflaţĭ că pornesc uniĭ la Braşov, alţiĭ la Cernăuţĭ, alţiĭ la Buda-Pesta, Lemberg şi Viena şi caută să aducă de-acolo muncitorĭ prin ajutorul cărora să înfrîngă pe ceĭ din ţară. Putem oare decĭ să nu stăm în legătură cu muncitorimea organizată, cu social-democraţia din aceste ţărĭ spre a putea face ca încercările stăpînitorilor să rămîie zadarnice? Negreşit că nu. Apoĭ astăzĭ burghezimea din toată lumea nu-ĭ legată prin interese peste graniţĭ? Oare capitalul nu e o putere internaţională? Nu se înţeleg guvernele pentru a lua împreună măsurĭ în potriva mişcăreĭ socialiste, etc.? Decĭ, cînd ni s'a dat din partea burghezimeĭ exemplul înţelegerilor internaţionale, cum vroiţĭ ca noĭ partida muncitorilor să nu avem înţelegerĭ cu muncitoriĭ din toată lumea şi de toată naţia pentru a grăbi izbînda claseĭ muncitoare şi aducerea la îndeplinire a idealuluĭ socialist?

Clasele muncitoare din toată lumea n'aŭ pentru ce fi duşmane, ele aŭ interes de a merge mînă în mînă, ele n'aŭ de sprijinit nicĭ o nedreptate, nicĭ o apăsare, de aceia social-democraţia a cerut pururea desfiinţarea apăsărilor şi asupririlor chiar naţionale.

Cine poate fi contra mişcăreĭ Romînilor din Ungaria, carĭ, *pe cale legală*, folosindu-se de libertăţile date de Constituţia ungurească, se luptă cu atîta pricepere, cu atîta disciplină şi jertfe pentru a căpăta drepturĭ de o potrivă cu Unguriĭ? Pentru această mişcare nu sîntem numaĭ noĭ social-democraţiĭ din Romînia, ci şi partida social-democrată ungurească: dovadă cel din urmă congres de la Buda-Pesta şi corespondenţele bine-voitoare pentru Romînĭ trimese din Ungaria la «Vorwärts» în Berlin.

Cu toate loviturile ce aŭ suferit capiĭ Romînilor de peste munţĭ, e lucru de netăgăduit că în curînd Romîniĭ, aliaţĭ cu Slovaciĭ, cu Saşiĭ etc. şi cu partida social-democratică ungurească vor izbuti să capete votul universal şi libera desvoltare a cultureĭ în limba maternă. Social-democraţia cunoaşte aşa de bine că un popor nu trebue să fie nevoit a învăţa o limbă străină şi numaĭ maĭ apoĭ prin aceasta să ajungă la o cultură maĭ înaltă, în cît în Germania s'a organizat o partidă social-democratică a parte pentru Polonĭ. Iată decĭ că idealele Romînilor se pot realiza în Ungaria pe cale legală. Asta o vor şi capiĭ mişcăreĭ, în deosebĭ Dr. Lucacĭ, a spus că Romîniĭ se vor lupta pentru votul universal şi că n'aŭ nicĭ o duşmănie în potriva poporuluĭ maghiar, că lupta lor e în potriva claselor domnitoare carĭ apasă pe Romînĭ.

Ceea-ce însă, *în ţară la noĭ*, ne inspiră îngrijirĭ şi temerĭ, sînt acele cuvinte şi agitaţiunĭ nesocotite, ce îşĭ permit prea des naţionaliştiĭ din Regat, în contra scopuluĭ şi *voinţeĭ exprese* a transilvănenilor. Noĭ nu ne putem avînta pe calea maĭ mult de cît primejdioasă a *irridentismuluĭ revoluţionar*, cum el se înţelege şi se practică în ţară, de oare ce sîntem convinşĭ că nu poate duce la alt rezultat de cît vărsarea sîngeluĭ romînesc *fără nicĭ un folos*, făcîndu-se ast-fel jocul celuĭ maĭ mare duşman al romînismuluĭ, Rusieĭ. Maĭ mult ceva. Pe această cale se pune în primejdie existenţa însuşĭ a statuluĭ romînesc. Nu sîntem utopiştĭ şi fantaziştĭ nicĭ în chestia naţională, precum şi în toate cele-l-alte chestiĭ, ne vom lupta însă *pe calea legală* pentru *toate* drepturile poporuluĭ nostru.

Cît despre teama aceasta de amestecul nenorocit al Rusieĭ, voiŭ cita din «Replică»:

«Am amintit la începutul acesteĭ scrierĭ, că una din cauzele, carĭ aŭ mînat şi mînă pe Maghiarĭ pe povîrnişul fanatizmuluĭ maghiarizător, este temerea lor de unitatea Romînilor de aicĭ cu regatul romîn independent.

«Temerea aceasta a făcut şi pe autoriĭ «Răspunsuluĭ» a hazarda aserţiunĭ care de care maĭ naive, despre această cestiune.

«Negreşit, dacă masele marĭ ale poporuluĭ romînesc ar fi întrebate, că *dori-ar* ele saŭ nu unirea lor politică cu Romînia într'un singur stat, ele de sigur ar respunde *că ar dori-o*, şi noĭ am afirma un neadevăr, o absurditate, dacă am tăgădui aceasta.

«Cu toate acestea, nicăerĭ şi nicĭ odată pînă astăzĭ Romîniĭ nu aŭ cerut unirea lor politică cu Romînia. Şi iată de ce nu.

«*Romîniĭ, popor de viţă romană, vorbind un idiom neo-roman, aŭ ţinut şi ţin mereŭ cont, că* **primejdia veritabilă şi mare pentru naţionalitatea lor, întocmaĭ ca şi pentru Germanĭ şi Maghiarĭ, vine din spre mează-noapte**, *iar contra acesteĭ primejdiĭ nu poate fi un scut maĭ firesc de cît o* **federalizată monarhie habsburgică**.

«*Romîniĭ aŭ convingerea nestrămutată, că imperiul Austro-Ungar nu va putea exista maĭ departe de cît diferenţiindu-se într'o liberă federaţiune monarchică, în care fie-care popor conlocuitor să ne putem dezvolta în deplină libertate în specificul nostru spiritual naţional* (pag. 144 şi 145 din Replică etc.)

Aceste vorbe înţelepte şi această politică tot atît de înţeleaptă o aprobăm şi noĭ social-democraţiĭ romînĭ. Aprobăm şi o ligă pentru *unitatea culturală* a Romînilor, dar sîntem contra mişcăreĭ irredentiste şi revoluţionare, care cu părere de răŭ o vedem dîndu-se cîte odată pe faţă în discursurĭ şi în ziare.

Sîntem pentru idealul uneĭ confederaţiĭ nu numaĭ a popoarelor din Ungaria, ci pentru o confederaţie a popoarelor carpato-balcanice, pe baze democratice, pe baza libertăţeĭ culturale şi politice a tuturor naţionalităţilor din această parte a Europeĭ. Vedem în această confederaţie o piedică puternică poftelor Rusieĭ ţariste, care caută să prefacă Marea Neagră într'un lac rusesc.

Am zis că sîntem în potriva uneĭ mişcărĭ irredentiste, căcĭ asta ar putea duce numaĭ la o răscoală înnăbuşită în sînge a Ardelenilor şi altor Romînĭ din Ungaria, ceea ce ar face cu neputinţă o alianţă între Romînia şi Austria în potriva Rusieĭ. Cred că scopul diplomaţilor filo-ruşĭ întețind asemenea mişcărĭ nu e întemeierea unuĭ mare stat romîn în Dacia luĭ Traian, ci îndușmănirea naţieĭ romîne cu Unguriĭ. Scop pentru care în adevăr Statul unguresc lucrează par-c'ar fi plătit de Rusia, dar căruĭ scop Romîniĭ din Ardeal se împotrivesc de oare ce primejdia ce ne ameninţă din partea Rusieĭ le e foarte cunoscută.

Rusia, la caz dacă ar fi chiar ca răscoala din Transilvania să dea prilej de războiŭ, eşind ea biruitoare, ar repeta maĭ în mare ceea ce a făcut după războiul din urmă cu Turciĭ şi ne-ar lua şi pe noĭ şi Transilvania ca să ne bucurăm de mult iubitoarele de Romînĭ îngrijirĭ, de care aŭ acuma parte Basarabeniĭ. Cînd ar voi să fie foarte modestă ne-ar lua măcar Moldova pînă la Siret şi Dobrogea spre a preface Marea Neagră în lac rusesc.

Hotărîrea meetinguluĭ de la Bucureştĭ vorbeşte tocmaĭ în înţelesul ce dăm noĭ cauzeĭ Romînilor de dincolo. Păcat numaĭ că ziarele şi discursurile nu sînt în armonie cu declaraţia meetinguluĭ:

Noĭ sîntem alăturĭ cu Romîniĭ de dincolo şi cu hotărîrea meetinguluĭ, dar contra feluluĭ cum fac propagandă ziarele irredentiste, şi avem dreptul a fi ast-fel.

IOAN NĂDEJDE.

PENTRU BENOIT MALON

Socialiştilor din toate ţările

Cetăţenĭ,

Un comitet s'a format la Paris pentru a ridica un monument memorieĭ luĭ Benoit Malon.

Acest comitet e compus din socialiştĭ. Asta vă spune în de ajuns că ţinta sa nu poate să fie numaĭ de-a da o probă de respect şi de iubire amintireĭ pe care o onorăm cu toţiĭ, perpetuînd prin bronz saŭ marmură forma peritoare a uneĭ înalte personalităţĭ omeneştĭ.

Pentru comitet, Benoît Malon, muncitor, filosof, scriitor, reprezentant al poporuluĭ, încarnează întreg proletariatul în obîrşia sa, în durerile, luptele şi revendicaţiile sale.

Benoît Malon incarnează proletariatul, pe care l'a servit cu credinţă şi glorie.

Monumentul pe care un socialist va fi însărcinat să-l execute are să fie, în fapt, monumentul proletariatuluĭ contimporan.

El va evoca amintirea Asociaţieĭ internaţionale a muncitorilor şi marea bătălie care a deschis în 1871, era socialismuluĭ integral.

El va inspira ideĭ de egalitate şi înfrăţire, ideĭ care aŭ dominat viaţa laborioasă şi curată a luĭ Benoît Malon.

El va anunţa lumeĭ desrobirea munceĭ, triumful altruismuluĭ, desrobirea robilor atelieruluĭ şi aĭ pămîntuluĭ, sfîrşitul războaelor fratricide şi a exploataţieĭ capitaliste.

In faţa monumentelor ridicate forţeĭ brutale, arteĭ sterile, saŭ gîndireĭ uşuratece, monumentul luĭ Benoit Malon se va înălţa pentru cinstea politică, a dreptuluĭ şi a justiţieĭ, pe care el a voit-o pentru toţĭ şi pentru toate.

Sîntem sigurĭ că socialiştiĭ din lumea întreagă se vor asocia la această operă de pace, de concordie şi de solidaritate.

Paschal Grousset, *preşedinte.*

Rodolphe Simon, *casier;* Adrien Veber, *secretar;* Hélène Sarrazin, *secretară ajutoare.*

Cetăţenele: Benoît Malon, Bogelot, de Morsier, Paul Minck, Aline Valette, Léonie Rouzade, Estelle Husson, Robert Bernier.

Cetăţeniĭ: Georges Renard, Jean Malon, Henri Galiment, Thouroude-Varin, Chatelain, Letourneau, Cipriani, Paul Cassard, Lavroff, Elie Peyron, Raymond Lavigne, Brunellière, Alavail, Jean Bernard, Camélinat, Louis Calvayrac, Henri Brissac, Borniol, Clémenceau, Argyriadès, Dr. Bertrand, Charles Longuet, Dr. Blatin, Félix Alcan, Gustave Geffroy, Gabriel de la Salle, Aimé Roche, Edmond Thiaudière, Hamon de Pompéry, Parmentier, Emile Moreau, Rubanovitch, Ottin, L. Fiaux, Vaughan, Dr. Régnard, Dr. Julien Pioger, Dr. Delon, Jaclard, Vilaseca, Xavier de Ricard, Allois, Waty, l'Union socialiste révolutionnaire (Parti ouvrier) du VI-e arrondissement, la Bibliothèque socialiste du VI arrondissement.

Consilieriĭ comunalĭ: Champoudry, Strauss, Patenne, Girou, Deschamps, Lopin, Pierre Baudin, Delhomme, Fournière, Breuillé, Réties, Dr. Dubois, Fourest, Blondeau, Blondel, Paul Brousse.

Deputaţiĭ: Coutant, Couturier, Antide Boyer, Mirman, Thierry-Cazes, Chauvière, Hovelacque, Franconie, Goujat, Paschal Grousset, Clovis Hugues, Goblet, Gendre, Paulin Méry, Millerand, Albert Pétrot, Pierre Richard, Jaurès, Rouanet, Sembat, Vaillant, René Viviani, Walter.

Sub-scripţiile din ţara romînească se vor trimite D-luĭ I. Theodorescu, la redacţia *Adevăruluĭ Literar*.

Se va face o dare de samă de numele subscrise.

LITERATURĂ POPORANĂ

Colecţia de poesiĭ populare din Transilvania a D-luĭ I. G. Bibicescu

Incet-încet şi la restimpurĭ foarte rare, ne vine cîte un volum noŭ de producţiunĭ poporane. N'a rămas localitate pe unde trăesc romînĭ să nu se fi cules cîte ce-va de la eĭ. Din Moldova avem colecţiĭ de poesiĭ de Alexandri, Sevastos, Canianu.

Din Muntenia colecţia cea mare a D-luĭ Gh. Dem. Theodorescu; din Transilvania acelea ale D-lor Iarnic-Barsanu, Dr. Marienescu, I. Pop Reteganu; din Bucovina acea a D-luĭ S. F. Marian; din munţiĭ apusenĭ ale D-lor Frâncu şi Candrea; din Banat volumul D-luĭ E. Hodoş; din Macedonia de Burada, Dr. Obedenaru şi Tascu Iliescu. Singura provincie romînească care a rămas încă nereprezentată e Basarabia, dacă nu ţinem în seamă cele cîte-va poesiĭ publicate în anexe de Alexandri în volumul săŭ, şi de puţinele ce sînt împrăştiate în diferite ziare politice şi publicaţiunĭ periodice, parte dispărute şi parte în curs de publicaţie.

Dacă cea maĭ mare parte din colecţiile publicate aŭ o valoare reală; dacă multe din ele aŭ o importanţă de estetică literară şi altele de o însemnătate ştiinţifică, cîte-va din ele însă n'aŭ nicĭ pe una nicĭ pe cea-l'altă.

După cum la începutul cultureĭ noastre naţionale pe terenul istoriografieĭ, al filozogieĭ şi al formăreĭ limbeĭ literare, stăruinţele şi lucrările învăţaţilor aŭ fost tendenţioase; tot ast-fel şi pe terenul strîngereĭ şi publicăreĭ productelor literare ale poporuluĭ. Unora, limba cea de veacurĭ a ţăranuluĭ li s'a părut stricată de înrîurirĭ străine, şi ast-fel s'aŭ simţit îndreptăţiţĭ a o schimba, înlocuind'o după ideile lor preconcepute. Alţiĭ, dornicĭ de a pleda pentru latinitatea noastră, aŭ căutat cu luminarea pînă de aŭ găsit personagiĭ şi urme daco-romane, în nepretenţioasele producţiunĭ poetice ale ţăranuluĭ romîn. In acelaşĭ timp multele variante ale aceleeaşĭ poesiĭ s'a crezut de cuviinţă a le contopi, a le împreuna şi dintr'un număr de bucăţĭ a alcătui una singură.

Cu acest chip s'a format maĭ cu seamă baladele, colindele şi satirele D-lor D-rĭ Athanasie Marienescu şi Simeon Florea Marian, despre care se poate zice că cuprind orĭ şi ce, numaĭ adevărata poesie poporană, nu.

Inlocuirea a multor cuvinte obicĭnuite la toţĭ romîniĭ cu neologisme, înnădirea de la sine a multor versurĭ aspre cu limba stîlcită, a făcut ca aceste colecţiunĭ să fie osîndite de la început chiar. Incetul cu încetul însă, s'a format şi la noĭ altă idee despre valoarea literatureĭ poporane. S'a răspîndit convingerea că numaĭ o literatură culeasă aşa cum se găseşte în gura poporuluĭ, fără nicĭ o schimbare, fără adaos saŭ restricţiune, poate să ne înfăţoşeze ceea-ce crede şi gîndeşte poporul, precum şi graiul luĭ cel simplu.

Colecţia de poesiĭ poporane despre carĭ voim să vorbim, aceea a D-luĭ Ion Gh. Bibicescu, e una din cele maĭ bune, din toate punctele de vedere; ea mulţumeşte atît pe esteticianul literat, cît şi pe omul de ştiinţă.

In adevăr, D. Bibicescu e un folklorist în toată acceptaţiunea modernă a cuvîntuluĭ. Cum deschidem colecţia D-sale, căpătăm încrederea că avem de-aface cu un om, care a pătruns şi şi-a dat bine seama de ceea-ce e chemat a face. Volumul D-sale e lucrat cu atîta conştiinţă, cu atîta băgare de seamă, în cît cetitorul competinte rămîne pe deplin încredinţat că culegătorul acestor poesiĭ din Transilvania n'a făcut nicĭ o *îndreptare* la ele, că n'a adus nicĭ o *întocmire* la ele, că n'a *adaos* şi că n'a *falsificat* nimica.

Aceasta din punctul de vedere ştiinţific; iar din punctul de vedere estetico-literar putem afirma — fără a fi desminţiţĭ — că bucăţile cele maĭ necomparabile ca poesie se găsesc în volumul D-sale.

D. Bibicescu a avut noroc să dea peste cîntăreţĭ, eĭ înşi-şĭ poeţĭ, carĭ nu numaĭ că n'aŭ estropiat şi confusionat producţiile poporuluĭ, dar la un moment dat de inspiraţie, aŭ maĭ adaos cîte o perlă nouă, ne dată pînă atuncĭ în vileagul lumeĭ.

După părerea noastră, volumul de poesiĭ al D-luĭ Bibicescu conţine cele maĭ frumoase şi maĭ poetice piese de literatură poporană, din cîte s'aŭ cules pînă acuma, afară de acelea ale luĭ Alexandri, unde se cunoaşte că a intervenit — în mod fericit însă — mîna iscusită şi talentată a poetuluĭ cult.

In volumul D-luĭ Bibicescu sînt versurĭ duioase, de-o rară delicateţă, de un frumos şi colorit carĭ te opresc în loc şi te uimesc; sînt situaţiĭ psicologice, analise de inimĭ omeneştĭ, că fără voie cititorul se întreabă dacă într'adevăr ele sînt produsul museĭ poporuluĭ.

CUM VA PIERI LUMEA

Este o altă teorie, cu totul opusă celeĭ dintîĭ, dar bazată pe fapte observate şi nu maĭ puţin reale, şi pe un raţionament tot aşa de exact; opusă nu în privinţa timpuluĭ pe care îl maĭ are omenirea de trăit, ci în privinţa chipuluĭ cum se va sfîrşi lumea, căcĭ şi după această teorie, maĭ avem de trăit maĭ multe milioane de anĭ.

Insă după această teorie uscatul nu va fi treptat năvălit şi apoĭ acoperit de apă; din contră lumea în loc de a muri de înec va murĭ de uscăciune.

Se poate obiecta primeĭ teoriĭ că în multe locurĭ, în loc ca marea să năvălească uscatul, e năvălită marea de uscat, fie prin nisipurĭ şi dune, fie prin malul fluviuluĭ şi delte. Dar această discuţie ne-ar duce prea departe. Voiŭ atrage însă atenţia asupra unuĭ fapt geologic foarte interesant; că cantitatea de apă de pe globul pămîntesc se împuţinează din veac în veac. O dată nu vor maĭ fi nicĭ mărĭ nicĭ nourĭ, nicĭ ploĭ, nicĭ isvoare, nicĭ apă şi atît viaţa vegetală cît şi cea animală vor peri nu înecate de apă ci din lipsă de apă.

In adevăr la suprafaţa pămîntuluĭ, apa se împuţinează, se împuţinează mările, fluviile, ploile şi isvoarele. Fără a-mĭ căuta departe exemplele, voiŭ aminti că altădată, la începutul perioadeĭ quaternare, locul pe care se întinde acuma Parisul cu cele 3 milioane de locuitorĭ aĭ luĭ, de la muntele Saint-Germain pînă la confluentul Marneĭ, era aproape în întregime acoperit de apă, de oare-ce numaĭ colina de la Passy la Montmartre şi la Père-Lachaise platoul de la Montrouge la Phanthéon şi la Ville juif, şi muntele Mont-Valerien se vedeaŭ deasupra imenseĭ suprafeţĭ de apă. De atuncĭ nivelul pămîntuluĭ nu s'a ridicat, dar apa s'a împuţinat.

O cantitate de apă, foarte mică ce-ĭ drept în comparaţie cu întreaga cantitate de pe suprafaţa pămîntuluĭ, dar nu neglijabilă, pătrunde pînă în adîncimile pămîntuluĭ, fie prin crăpăturile şi deschizăturile de pe fundul mărilor, datorite erupţiunilor şi dislocaţiunilor sub-marine, fie-chiar pe suprafaţa pămîntuluĭ, căcĭ apa ploilor infiltrîndu-se în pămînt nu întîlneşte tot-d'a-una o pătură impermeabilă. In general apa ploilor se întoarce în mare prin isvoare, pârae, rîurĭ şi fluviĭ; dar pentru asta trebue ca ea să întîlnească o pătură de pămînt argilos şi să curgă la vale. Dacă însă apa nu întîlneşte o pătură impermeabilă, ea continuă a pătrunde din ce în ce maĭ adînc, infiltrîndu-se prin coaja poroasă a globuluĭ şi vin ast-fel în atingere cu rocele din adîncimile pămîntuluĭ.

Această apă cunoscută sub numele de apa carierelor a eşit din circulaţie. Ea se combină chimiceşte şi formează hidratele. Dacă apa a pătruns destul de adînc, se ridică la o temperatură mare şi se preface în vaporĭ. De cele maĭ multe orĭ asta este origina vulcanilor şi cutremurilor de pămînt.

Fumurile vulcanilor sînt aproape în întregime compuse din vaporĭ de apă. Şi chiar o parte din apa care se află încă în circulaţia atmosferică se transformă, ca şi cea din interiorul pămîntuluĭ, în hidrate şi în oxizĭ: nimic nu e maĭ prielnic ca umezeala, pentru formarea rugineĭ. Ast-fel fixate, elementele apeĭ, oxigenul şi hidrogenul nu se maĭ combină pentru a forma apa.

Aşa dar apa, fie că se fixează, fie că se combină fie că pătrunde în adîncimele pămîntuluĭ pentru a rămînea acolo, se înpuţinează pe suprafaţa pămîntuluĭ. Şi se va coborî din ce în ce maĭ mult cu cît căldura globuluĭ se va micşora. Va veni o vreme cînd pămîntul se va fi răcit pînă în centrul luĭ şi acea zi va coincide cu dispariţia aproape totală a apeĭ.

De alt-fel se pare că asta este şi soarta diferitelor corpurĭ cereştĭ din sistemul nostru solar. Luna, care este mult maĭ mică ca pămîntul, s'a răcit maĭ repede şi a trecut maĭ repede fazele vieţeĭ sale astrale. Vechele eĭ mărĭ, pe carĭ se cunosc şi azĭ urmele acţiuneĭ apelor, sînt cu totul secate.

Nicĭ odată nu se observă pe lună vre-o evaporaţie saŭ vre-un nor, după cum nicĭ spectro-scopul nu descoperă vre-o urmă de vaporĭ de apă. Şesurĭ aride, stîncĭ petroase, văĭ secate.

De altă parte planeta Martie, de asemenea maĭ mică ca pămîntul, este şi ea maĭ înaintată în cariera eĭ, de cît pămîntul: se constată că nu maĭ are nicĭ un ocean care să merite acest nume, ci numaĭ mediterane, nu prea întinse, puţin adîncĭ, legate între ele prin canalurĭ. Este un fapt constatat prin observaţie că este maĭ puţină apă pe Martie de cît pe pămînt, că noriĭ sînt acolo maĭ rarĭ, şi atmosfera maĭ uscată, că fenomenele de evaporare şi condensare se efectuează maĭ repede ca la noĭ.

Şi pe de altă parte planeta Venus, maĭ tînără ce pămîntul este înconjurată de o atmosferă mereŭ încărcată de norĭ.

Cît despre imensul Jupiter, el se află încă la începutul vieţeĭ luĭ: nu vedem pe dînsul de cît norĭ şi vaporĭ. Aşa dar, cele patru lumi pe carĭ le cunoaştem maĭ bine confirmă fie-care observaţia pe care am făcut'o asupra pămîntuluĭ că apele se înpuţinează după fie-care veac.

Este decĭ lucru sigur că pămîntul supunîndu-se uneĭ nivelărĭ fatale, din veac în veac, se supune în acelaşĭ timp şi uneĭ înpuţinărĭ a cantităţiĭ de apă pe care o posedă.

După cît se pare înpuţinarea apeĭ merge paralel cu nivelarea soluluĭ. Cînd globul pămîntesc va perde căldura luĭ internă şi se va răci, el va avea aceiaşĭ soartă ca şi Luna, adică se va crăpa din toate părţile, stingerea absolută a căldureĭ pămînteştĭ, va produce vidurĭ în interiorul luĭ şi apa oceanelor se va scurge în aceste vidurĭ, fără a fi prefăcută în vaporĭ şi va fi saŭ absorbită saŭ se va combina cu stîncile metalice formînd hidrate de oxizĭ, de fier. Atuncĭ vegetalele lipsite de apă, elementul lor esenţial, se vor transforma maĭ întîĭ şi apoĭ vor pieri cu totul. Speciile animale se vor transforma şi ele, însă tot carnivore şi herbivore vor rămînea, şi cele din urmă dispărînd treptat, vor dispare şi cele dintîĭ, pînă cînd în cele din urmă şi specia umană, cu toate că se va fi transformat, va muri de foame şi de sete pe pămîntul secat.

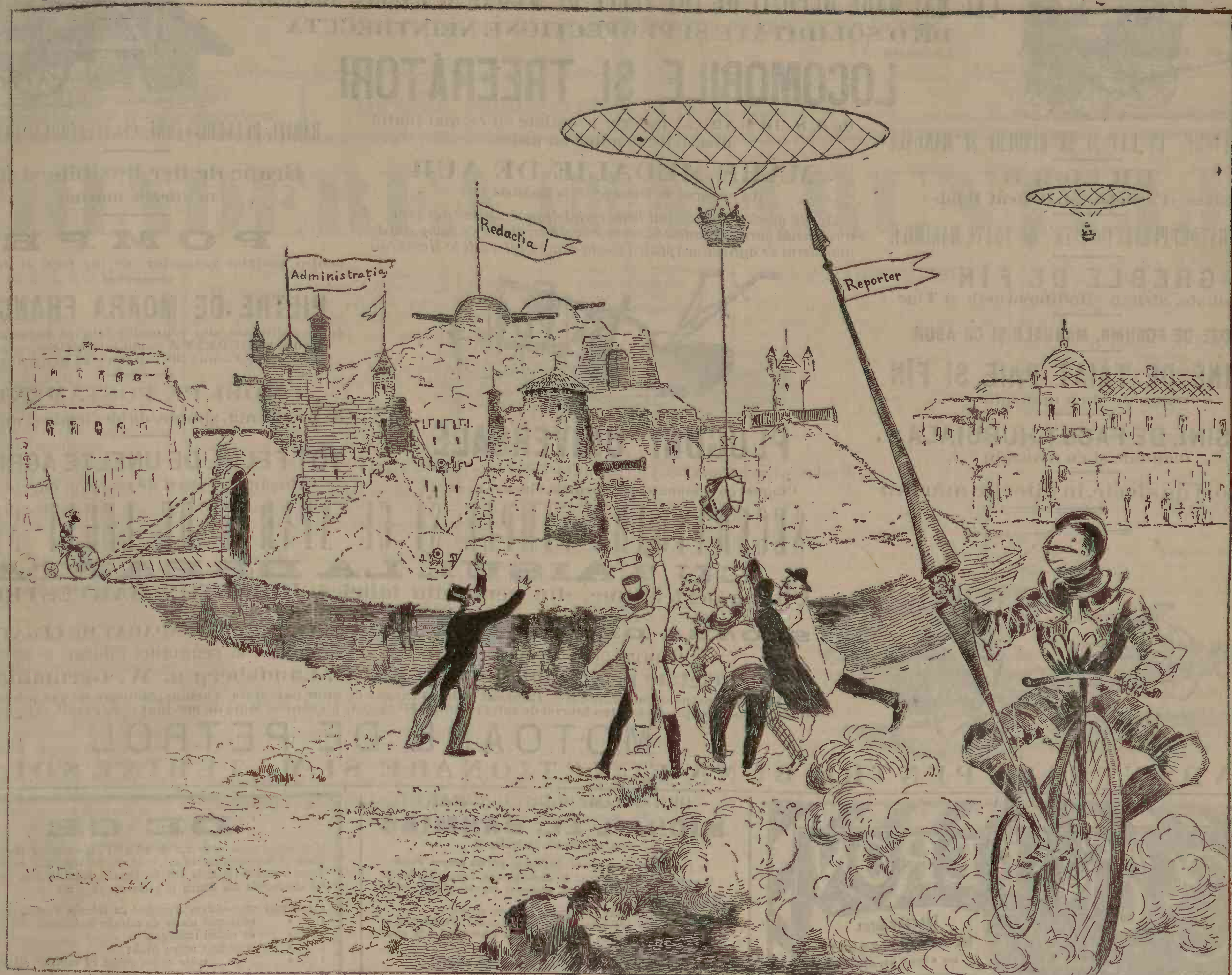
Decĭ putem conchide că lumea nu va pieri printr'un noŭ deluviŭ ci printr'o înpuţinare a apeĭ. Fără apă nu este posibilă viaţa pe pămînt. Apa constitue partea esenţială a tuturor corpurilor vieţuitoare. Insăşĭ corpul omenesc conţine apă în proporţia enormă de şeapte-zecĭ la sută. Fără apă nu pot exista nicĭ plante nicĭ animale. Dispariţia eĭ este o condamnare la moarte şi această condamnare natura ne va da-o... peste vre-o zece milioane de anĭ.

Şi voiŭ adăoga că nivelarea nu va fi sfîrşită maĭ înainte. Căcĭ cele patru milioane de anĭ despre care am vorbit maĭ înainte nu vor ajunge pentru nivelarea soluluĭ, de cît dacă pricinele de distrucţiune a uscatuluĭ vor lucra mereŭ cu aceiaşĭ intenzitate ca azĭ, fără ca nimic să turbure vre-odată acţiunea lor; şi pe de altă parte am văzut că manifestările energieĭ interioare nu pot înceta de azĭ.

Perioada de patru milioane de anĭ nu reprezintă decĭ de cît un minimum.

Camille Flammarion.

O redacţie în secolul viitor

Dară considerăm colecţiunea Bibicescu şi din alt punct de vedere, din acel al gramaticeĭ şi al filologieĭ, o găsim superioară altor colecţiunĭ şi în această privinţă. Şi dacă colecţiunea despre care vorbim ar fi citită de tineriĭ noştrĭ poeţĭ, multe foloase ar trage din ea, cum s'a folosit şi maestru poesieĭ romîne, Eminescu care citea mereŭ şi avea înaintea ochilor produsele poporane, pe urma cărora ş'a inspirat, şi a făcut nemuritoarele creaţiunĭ : *Călin*, *De la Nistru pîn' la Tisa* şi atîtea altele. Tot felu de întorsăturĭ carĭ de carĭ maĭ ne aşteptate, tot chipul de versurĭ maĭ plastice şi maĭ admirabile, construcţiĭ adevărat romîneştĭ, o sintaxă cum nu la toate popoarele se găseşte, mişună cu grămada în colecţiunea Bibicescu; şi toate acestea dacă ar intra în vorba şi în scrisul de toate zilele, ce frumos s'ar maĭ împodobi şi preface limba cea franţuzită şi amestecată ce o vorbim. Cuvinte nouĭ, sănătoase şi pline de viaţă, ar înlocui cu succes toate neologesmele importante şi carĭ n'aŭ dreptul de traĭ şi indigenat.

Pe de o parte, că opinia acelora carĭ pretind că limba romînească e seacă în expresiunĭ şi lipsită de nuanţe, ar cădea sdrobită la moment, pe de alta, ideea unora că ţăranul romîn, e bun de pus sub tutelă, să trăiască sub epitropie, şi alţiĭ să cugete pentru el, nu şi-ar maĭ avea ni un rost, căcĭ ca şi ţăranul francez, şi al nostru simte şi cugetă :

> Nous sommes hommes comme ils sont
> Et tout autant soufrir pouvon ;
> Et tout aussi grand cœur avons.

Dacă şi-ar da silinţa tineriĭ noştrĭ să citească şi cele cîte-va studiĭ (bună-oară *frăţia de cruce*. etc.) şi maĭ cu seamă strălucitul studiŭ care servă de prefaţă volumuluĭ D-luĭ Bibicescu, mult bine le-ar prinde şi serviciĭ marĭ le-ar aduce.

Atîtea vederĭ nouĭ, atîtea învăţăminte sincere despre poporul romînesc, cum rar ne e dat să citim ast-fel de pagine; şi acestea spuse într'un stil nervos, vioĭ şi entusiast — carĭ ne aduce aminte de cel al luĭ Bălcescu, din *cîntarea Romînieĭ*.

Ne face o deosebită cinste şi plăcere a recomanda tuturor acest volum, unul din puţinele dar bunele publicaţiunĭ din acest an.

M. C.

EXPLICAŢIA GRAVUREĬ

Atacurile îndreptate zilele trecute, în potriva libertăţeĭ preseĭ, aŭ neliniştit întreaga ţară şi aŭ pus minţile la tortură, pentru aflarea mijloacelor de a le preîntîmpina.

In urma ancheteĭ ce am făcut din numeroasele opiniĭ emise, împărtăşim cetitorilor noştri pe cele ce urmează :

Neobositul nostru şef al serviciuluĭ sanitar, Dr. Felix, ţinînd seamă că această epidemie de *presofobie* s'a arătat odată cu lăţirea eĭ în Ungaria, a opinat că e datorită importaţieĭ unuĭ microb specific statuluĭ vecin, numit *baccillus chauvini* şi ca mijloace de apărare a propus înfiinţarea de lazarete şi etuve de desinfectare în maĭ multe puncte ale Capitaleĭ.

Cuconu Lascar, actualul ministru de rezboiŭ, după ce a dat drumul centironuluĭ, a resuflat că cel maĭ bun mijloc de a împiedica asemenea atacurĭ e de a suprima *aiasta..... presia*.

La parchet, primul-procuror Paraschivescu a sugerat ideea, că viitoarele redacţiĭ de ziare, pentru a fi la adăpost, s'ar putea transporta în vase sub-marine.

Toate aceste ideĭ ne-aŭ părut însă nepractice. Din norocire în cele din urmă am reuşit să căpătăm şi avizul unuĭ eminent strategian, care a binevoit a ne schiţa un plan de viitoare redacţie, pe care-l reproducem întocmaĭ în ilustraţia noastră.

In el după cum se vede, e o savantă combinaţie a mijloacelor de apărare întrebuinţate de Ştefan cel Mare, Mircea cel Bătrîn şi alţĭ eroĭ naţionalĭ, cu modernele cupole, cu tunurile Krup, mitrailleusele Turpin şi alte invenţiunĭ recente.

Redacţiile, construite după acest model garantat S. G. D. G., pot rezista orcăror atacurĭ.

Topoarele, ciomegele şi alte mijloace constituţionale obişnuite azĭ, nu vor maĭ putea avea nicĭ un efect în contra lor.

Pe de altă parte pentru asigurarea apariţieĭ gazeteĭ s'a prevăzut un sistem de reporterĭ călărĭ, îmbrăcaţĭ în zale şi prevăzuţĭ cu coifurĭ şi lăncĭ, totul în fer; iar pentru asigurarea vînzăreĭ, vînzătoriĭ vor părăsi vulgarul caldarîm, planînd în baloane (care n'aŭ nimic de a face cu cele inventate de D. Brâneanu şi inginerul X) de unde vor împărţi foĭ cetitorilor impacienţĭ.

Graţie acestor mijloace se speră că libertatea preseĭ va fi asigurată în Romînia şi că o *era nouă* nu va întîrzia a se deschide.

Cititoriĭ noştri, carĭ vor fi născocit alte mijloace, sunt rugaţĭ a ni le comunica, poate se va găsi unul maĭ bun de cît al nostru.

INTERVIEW CU COLONELUL X...

Voind să dăm cititorilor noştri părerea unuĭ om competent în privinţa crizeĭ care bîntue armata noastră, ne-am adresat unuĭ ofiţer superior, rugîndu-l să ne explice cum staŭ lucrurile.

Acest ofiţer, de şi ne-a declarat că nu împărtăşeşte întru nimic părerile noastre asupra armateĭ, s'a pus totuşĭ la dispoziţia noastră cu multă amabilitate, declarîndu-ne că e doritor ca opinia publică să fie pusă în cunoştinţă de cauză, şi *Adevĕrul* fiind aşa de răspîndit, chestia nemulţumirilor din armată va putea fi adusă la cunoştinţa tuturor.

Nemulţumirile

Care e cauza viilor nemulţumirĭ care domnesc în armată, l'am întrebat eŭ...

— Favoritismul nemăsurat. Deja înaintarea generaluluĭ Lahovori, înaintare care s'a făcut nerespectînd nicĭ dreptul celor maĭ vechĭ, nicĭ dreptul celor maĭ meritoşĭ, a produs marĭ nemulţumirĭ printre ofiţeriĭ superiorĭ.

Credeam însă cu toţĭ că această greşală nertată nu se va maĭ repeta. Dar iată că acum, cu ocazia înaintărilor la gradul de general, favoritismul reapare, luînd proporţiĭ colosale.

Cine's noiĭ generalĭ?

— Aşa dar coloneliĭ înaintaţĭ la gradul de general, nu aveaŭ încă dreptul la înaintare.

— Mi-aĭ pus răŭ întrebarea, se vede că *Timpul* a reuşit să vă tragă bine pe sfoară, publicînd lista noilor înaintaţĭ. Informaţia din *Timpul* e o simplă manoperă lahovaristă, *nu s'a făcut încă nicĭ o înaintare la gradul de general*.

— ?!

— De geaba te mirĭ, uite ce spune *Monitorul Oficial* de astă-zĭ. «D. *colonel Rusty* va fi chemat să comande brigada de cavalerie, etc...» Vezĭ prin urmare că nu s'a făcut nicĭ o înaintare.

Ca e-ĭ cauza?

— De ce nu s'aŭ făcut înaintările pînă acum?

— Fiind-că generalul Barozzi a protestat, în momentul cînd fost la Bucureştĭ, în contra călcăreĭ drepturilor a 20 de coloneli cu vechime maĭ mare de cît a coloneluluĭ Popescu şi alţiĭ. Regele ezitat şi ezită să iscălească decretele.

Cauza favoritismuluĭ

— Şi de ce se încăpăţinează guvernul să comită acest act de favoritism?

— Pentru că lucrează din răsputerĭ familia Lahovarilor să căpătuiască numaĭ pe creaturile sale şi pe aceĭ carĭ aŭ adus serviciĭ... biurocratice.

Afară de asta, de cînd cu greva ofiţerilor de cavalerie, generalul Lahovari păstrează ciudă maĭ multor colonelĭ carĭ s'aŭ purtat demn în chestia asta, şi acum vrea să-şi răsbune pe dînşiĭ.

Greva colonelilor

— Şi ce credeţĭ că se va *întîmpla*.

— *Greva colonelilor de toate armele*.

— Bine, dar nu vor fi toţĭ sacrificaţĭ la viitoarele înaintărĭ, atuncĭ de ce greva *tuturor* colonelilor?

— E foarte simplu. Coloneliĭ carĭ nu sunt sacrificaţĭ acuma, se tem pentru viitor. Cu sistemul care s'a inaugurat astă-zĭ, şi care persistă, toţĭ pot fi ameninţaţĭ la un moment dat.

— Credeţĭ serios decĭ că această grevă a colonelilor poate să isbucnească?

— După ştirile pe care le-am aflat chiar astă-zĭ, chestia se agită viŭ de maĭ mulţĭ colonelĭ, şi *pare că prinde grozav printre toţĭ ofiţeriĭ superiorĭ*.

Generaliĭ

— Dar cu generaliĭ, ce e?

— Acelaş lucru : favoritismul excesiv. Pentru a da noilor înaintaţĭ, creaturilor lahovariste, locurile cele maĭ bune, ceĭ maĭ vechĭ şi maĭ meritoşĭ generalĭ aŭ fost permutaţĭ care în contro.

Nemulţumirile sunt marĭ, iar dacă greva colonelilor isbucneşte, generaliĭ o vor sprijini probabil.

— Ca în America de sud atuncĭ?

— Nu, ca în ţara romînească, aşa am ajuns să spunem astă-zĭ.

Ministerul de războĭ

— De ce D. general Barozzi n'a primit să intre în minister?

— *Adevĕrul* a spus'o perfect : ministerul de războiŭ e un vespar lahovarist, vaĭ de cel ce şi-ar băga numaĭ un deget într'însul!

Nicĭ un general n'ar îndrăsni să intre în minister, faţă cu vulcanul care clocoteşte în armată.

Soluţia

— Care ar putea fi soluţia?

— O intervenire energică a Regeluĭ, respectarea dreptuluĭ la vechime, păstrarea generalilor în locurile lor şi îndepărtarea generaluluĭ Jak Lahovary din Bucureştĭ.

I. Th.

Tipografia «Nouă» Gr. Panaitescu, Pasagiul Băncei Naționale, 19.

Imprimat pe hârtia din Fabrica LETEA.